

GÜNEŞE YÜRÜMEK

ADİYAMANLILAR
VAKFI YAYINLARI
2010

İçindekiler

Ramazan SODAN	7
M.Necip BÜYÜKASLAN	11
Prof. Dr. Mustafa GÜNDÜZ.....	15
ŞEHİRLERİ YAŞANILIR KILMAK	
Nevzat BAYHAN	17
NEMRUT-KOMMAGENE KÜLTÜREL MİRAS ALAN YÖNETİM PLANLAMA PROJESİ	
TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ: 1. AŞAMA	
Sevin Osmay - Anlı Ataöv	19
ADIYAMAN'DAKİ KÜLTÜR VARLIKLARININ NEMRUT DAĞI ODAKLI DEĞERLENDİRİLMESİ:	
KOMMAGENE NEMRUT KORUMA GELİŞTİRME PROGRAMI (KNKGP)	
Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN	29
NEMRUT DAĞI TÜRÜMÜSÜ ÇEVRE DÜZENLEME AVAN PROJESİ	63
Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN.....	63
NEMRUT DAĞI TÜRÜMÜSÜ'NÜN ÇAĞDAŞ SUNUMU VE YÖNETİMİ İÇİN BİR TASARI:	
ADIYAMAN HİZMET EVİ	
Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN.....	113
NEMRUT DAĞI TÜRÜMÜSÜ'NDE TURİZM KAYNAKLI SORUNLAR VE ZİYARETÇİ YÖNETİMİ	
Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN.....	139
IV.ANTİOKHOS DÖNEMİ ÖNCESİ VE SIRASINDA ROMA-KOMMAGENE ARASINDAKİ	
SİYASİ İLİŞKİLER: YENİ BİR GÖZDEN GEÇİRME	
Muzaffer Demir	167
MEDENİYET TARİHİNDE ADIYAMAN'IN YERİ VE ÖNEMİ GÜNÜMÜZ AÇISINDAN İMKAN	
VE FIRSATLAR	
Veysel BİLGİÇ	429
ADIYAMAN İLİNDE TURİZM İŞLETMELERİNE ETKİ EDEN SORUNLAR ÇÖZÜM YOLLARI	
VE BİR UYGULAMA	
Yrd. Doç. Dr. Osman ATAY /Öğr. Gör. Barış AYTEKİN.....	187
TURİZMİN BÖLGESEL KALKINMAYA KATKISI: ADIYAMAN ÖRNEĞİ	
Yrd. Doç. Dr. İsmail UKAV.....	211
ADIYAMAN SÜLÜKLÜ GÖLLERİNİN EKOLOJİSİ VE TURİZM DEĞERİ	
Yrd.Doç.Dr. Gonca KESER / Yrd.Doç.Dr.Özgür FIRAT	
Yrd.Doç.Dr. Yusuf SEVGİLER /Prof. Dr. Abuzer YÜCEL	229
TURİZM VE ÇEVRE: ADIYAMAN İÇİN DEĞERLENDİRME	
Prof.Dr.M.Talha GÖNÜLLÜ / Dr. Namık AK	241

ADİYAMAN'IN ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARI (COĞRAFI,TARİHİ, KÜLTÜREL ÖZELLİKLER BAKIMINDAN) Yrd.Doç.Dr.Kamile GÜLÜM /Yrd.Doç.Dr. Kadir ULUSOY	253
KÜLTÜR BİRİKİMİ TURİZM DEĞERİNE DÖNÜŞMEK Cumali ÜNALDI.....	269
ADİYAMAN'DA KÜLTÜR TURİZMİ Turgut H. Zeyrek.....	287
ADİYAMAN İLİ'NİN KÜLTÜREL VARLIKLARININ TURİZME KAZANDIRILABİLİRLİĞİ (YENİ KALE ÖRNEĞİ) Fuat ŞANCI	297
GAP İLLERİ TARİH – KÜLTÜR TURİZM POTANSİYELİ ve BAZI ÖNERİLER Prof.Dr. Mehmet ÇELİK.....	311
SEYAHAT AÇENTALARININ KÜLTÜR DESTİNASYONU ADİYAMAN'I PAZARLAMADA KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR Yrd. Doç. Dr. Murat Selim SELVİ.....	317
ADİYAMAN'IN İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN ÖNEMİ Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR.....	331
ADİYAMAN İĞNE OYALARI Yakude DEVELİOĞLU / Emine Ketencioğlu KOÇAK.....	343
ADİYAMAN GELENEKSEL KADIN GİYİMİNİN VE EL SANATLARININ TURİZME YANSIMASI Yrd.Doç. Fatma AYHAN	355
ŞİİR-ŞAİR-TURİZM İLİŞKİSİ VE ADİYAMANLI ŞAİRLERİN TURİZME ETKİSİ Muhittin Eliaçık.....	367
MİTHRAS - APOLLON: HEM DOĞULU HEM BATILI BİR ANADOLU TANRISI Yard.Doç.Dr. Erkan İznik.....	379
BESNİ'DE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İMKÂN LARI Ali Nadir ZEYREK	399
TURİZMDE BÖLGESEL TANITIM FAALİYETLERİNİN ÖNEMİ: ADİYAMAN'IN KÜLTÜREL VE TARİHİ KAYNAKLARININ TANITIMINA YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME Yrd. Doç. Dr. Murat AZALTUN / Arş. Gör. Selda UCA.....	405
ADİYAMAN İLİNDE TURİZM VE BALIKÇILIK ENTEGRASYONUNUN GELİŞTİRİLMESİ Doç. Dr. Mustafa YILDIZ	419
Sonuç Bildirgesi	437

NEMRUT DAĞI TÜMÜLÜSÜ'NDE TURİZM KAYNAKLI SORUNLAR VE ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN

ÖZET

Ülkemizde bulunan Dünya Kültür Miras Listesindeki alanlardan biri olan Nemrut Tümülüsü, koruma mevzuatımıza göre 2863 sayılı yasa gereği I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Nemrut Tümülüsü ayrıca, Arsemia, Cendere Köprüsü ve Yeni Kale (Eski Kahta) ile birlikte 2873 sayılı yasaya göre Milli Parkı olarak tanımlanmış olup, bu eserler milli parkın kaynak değerini oluştururlar.

GAP içinde önemli bir turistik çekim merkezi de olan Nemrut Tümülüsü ve yakın çevresi, ulusal ve uluslararası yasal statüsü itibariyle farklı yerel ve merkezi idarelerin sorumluluğu altında olup, uluslararası düzeyde de izlenen bir alandır. Bu durum, Nemrut Tümülüsü'nün güncel sorunlarının çözümüne yönelik koruma ve sunum amaçlı çalışmalarda olası risklerin tanımlanmasını ve geleceğe yönelik önlemlerin alınmasını gerekli kılar. Bu çerçevede bakıldığında GAP, Adıyaman ve Kâhta için önemli bir turizm kaynağı olan Nemrut için, turizmin bir tehdit yaratıp yaratmayacağı sorusu gündeme gelir.

Nemrut Tümülüsü'nün güncel koruma ve sunumuna ilişkin sorunları ve bu sorunlarla ilgili yürütülen çalışmalarda erişilen düzeyler, bu sempozyumda yazar tarafından hazırlanan diğer bildirilerde sunulmuştur.

Bu bildiri ise amaç Nemrut Tümülüsü'nde turizm kaynaklı sorunların tanımlanması ve geleceğe yönelik risklerin tartışılmasıdır. Bu çerçevede bildirinin ilk bölümünde GAP içinde Nemrut'un turizm açısından önemi ve ziyaretçi

* ODTÜ, Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü, Restorasyon Lisansüstü Programı, Ankara.

yönetimine ilişkin veri ve değerlendirmeler aktarılacaktır. İkinci bölümde, dünyada benzer nitelikteki yerlerle yapılan karşılaştırmalar ve ICOMOS Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'ne göre, Nemrut Dağı Tümülüsü'nde ziyaretçi yönetimine ilişkin gereklilikler tanımlanacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise Nemrut'la ilgili ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesine yönelik değerlendirmeler yapılacaktır.

Giriş

Bilindiği gibi Nemrut Dağı Tümülüsü ve yakın çevresindeki önemli eserler, ilk olarak Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun (TKTVKYK) 13.3.1986 gün ve 2036 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmişlerdir. 1987 yılında ise "konumu, yapısı, devasa heykelleri ve kültürel değeri ile benzeri olmayan tek örnek oluşu ve o çağda eşine rastlanmayan yüksek bir inşaat tekniğinin kullanılmış olması" gibi özellikleri nedeniyle KTB'nın önerisi ve ICOMOS'un ilgili komisyonunca, 448 sayılı referans numarası ile Dünya Miras Listesine alınması tavsiye edilen Nemrut Dağı Tümülüsü; Dünya Miras Komitesi'nin 20 Ocak 1988'de yapılan 11. oturumunda Dünya Miras Listesi'ne (DMA) alınmıştır. Nemrut'la birlikte başka sit alanlarını da içeren 13.850 hektarlık bölge 7.02.1988 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı (BKK: 1988/ 13572) ile Nemrut Dağı Milli Parkı (NDMP) olarak belirlenmiştir (RGS: 20052, RGT: 17 Ocak 1989). Milli parkın ilanıyla, DMA listesinde bulunan alanlarının yakın çevresi ile birlikte korunmasını için, çevresinde genişçe bir bölgenin tampon bölge belirlenmesi koşulu yerine getirilmiş ve Nemrut Dağı Tümülüsü'nü içine alan bölge, 1989 yılında NDMP olarak ilan edilmiştir. Böylece Nemrut Dağı Tümülüsü'nün ulusal ve uluslararası statüsü belirlenmiştir (Şahin Güçhan, Kabasakal Coutignies, 2007).

1998 yılında çalışmalarına başlanan *GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı* (GAP-TETGP) 1999 yılında tamamlanırken; bir yandan da milli park mevzuatına uygun olarak *Nemrut Dağı Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı* (NDMP-UDGP) hazırlanmaktadır. 1/25000 ölçekli, NDMP-UDGP 2002 yılında tamamlanarak, onaylanır¹. Bu planın onaylanması ulusal mevzuat açısından önemli bir aşama olmakla birlikte, UNESCO'nun DMA'ları için belirlediği ölçütlere göre hazırlanan *UNESCO Nemrut 2006 yılı İzleme Raporu*'nda, Nemrut Dağı Tümülüsü için bir Yönetim Planı hazırlanmasının beklendiği ifade edilmiştir.

Yasal sürece ilişkin bu kısa tanımdan da görüleceği üzere, GAP içinde önemli bir turistik çekim merkezi de olan Nemrut Tümülüsü ve yakın çevresi, ulusal ve uluslararası yasal statüsü itibarıyla farklı yerel ve merkezi idarelerin sorumluluğu

1 Adana KTVKK, 21.11.2002 gün ve 4966 sayılı kararı.

altında olup, uluslararası düzeyde de izlenen bir alandır. Bu durum, Nemrut Tümülüsü'nün güncel sorunlarının çözümüne yönelik koruma ve sunum amaçlı çalışmalarda, olası risklerin tanımlanmasını ve geleceğe yönelik önlemlerin alınmasını gerekli kılar. Bu çerçevede bakıldığında GAP, Adıyaman ve Kâhta için önemli bir turizm kaynağı olan Nemrut için, turizmin bir tehdit yaratıp yaratmayacağı sorusunu gündeme gelir.

Nemrut Tümülüsü'nün güncel koruma ve sunumuna ilişkin sorunları ve bu sorunlarla ilgili yürütülen çalışmalarda erişilen düzeyler, bu sempozyumda yazar tarafından hazırlanan diğer bildirimlerde sunulmuştur (Şahin Güçhan, 2008 a, b, c). Bu bildirimde ise amaç Nemrut Tümülüsü'nde turizm kaynaklı sorunların tanımlanması ve geleceğe yönelik risklerin tartışılmasıdır. Bu çerçevede bildirimde ilk bölümünde GAP içinde Nemrut'un turistik konumuna ilişkin veri ve değerlendirmeler aktarılacaktır. İkinci bölümde, dünyada benzer nitelikteki yerlerle yapılan karşılaştırmalar ve ICOMOS Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'ne göre, Nemrut Dağı Tümülüsü'nde ziyaretçi yönetimine ilişkin gereklilikler tanımlanacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise Nemrut'la ilgili ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesine yönelik değerlendirmeler yapılacaktır.

I. Nemrut Dağı Tümülüsü'nde turizme bağlı sorunlar

Nemrut Dağı Tümülüsü'nün keşfinden sonra Anadolu'ya özgü bir krallık olan Kommagene Krallığı arkeoloji dünyasının ilgisini çekmiş olmakla birlikte; alanın turizm açısından keşfi 1980'li yıllara kadar uzanır. Kommagene, Dörner ve Naumann'ın yayınları ile 1970'lerden itibaren Alman turistlerce bilinmektedir. Medeniyetlerle ilgili bir belgesel çekimi için 1958'de Fransız ekiple Adıyaman ve Kâhta'ya gelen Ara Güler de anılarında Nemrut'u ilk ziyaret edişini aktarır. Hatta ünlü fotoğrafçı Nemrut fotoğraflarını Almanya'da bir dergiye gönderdiğinden ve fotoğrafların aynı yıl pek çok yerde yayınlandığından söz eder (Kürkçüoğlu, 2007). Ara Güler'in 1958 yılındaki Nemrut fotoğraflarının yayımlanması, belki de alanın popüler anlamda geniş kitlelere tanıtımına yönelik ilk eylemdir. 1980'li yıllara kadar Nemrut'a gelenlerin çoğunluğu yabancı turistlerdir. Nemrut'un Türkiye için de önemi henüz pek de kavranmamıştır, öyle ki bu yıllara ait turist sayısı bile bilinmemektedir.

Nemrut Dağı Tümülüsü'nün 1986 yılında *I. Derece Arkeolojik Sit Alanı*² ilan edilmesi, ardından alanın TC Kültür Bakanlığı'nın girişimleri ile 1988 yılında

2 Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun (TKTKVKYK) 13.3.1986 gün ve 2036 sayılı karar.

UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine alınması³ ve Nemrut'un da içinde bulunduğu bölgenin milli park olarak ilanıyla Nemrut Dağı Tümülüsü turizm açısından önemli bir yer olarak tanınmaya başlar.

1980'li yıllardaki gelişen turizm politikalarına bağlı olarak, ülkeye gelen turist sayısının artmasına koşut; Nemrut da Türkiye içindeki önemli bir turizm noktası haline gelir. Genellikle Urfa, Mardin ve Gaziantep'i de içeren GAP turlarında Arsemia, Yeni Kale (Eski Kahta), Cendere köprüsü ve Karakuş Tümülüsü ile birlikte Nemrut, Adıyaman güzergahının merkezini oluşturur.

Böylece, 1980'li yıllardan sonra bölgede turizm amaçlı yatırımlar başlar. Zaman içinde sınırlı sayıda da olsa bu turlara hizmet verecek bir kapasite yaratılır. 1997'de bölgenin önemli bir turistik çekim merkezi olacağı düşünülerek, bu potansiyelin artırılmasına yönelik planlama çalışmalarına başlanır ve 1999 yılında *GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Gelişme Planı* hazırlanır (GAP-TETGP, 1999; bkz: Resim 1-3). 1999 yılında tamamlanan bu planın verilerine göre Adıyaman ili, nüfus açısından GAP içinde 4. büyüklükte olmakla birlikte, yatak sayısı açısından 3. sırada yer almaktadır. Bu duruma rağmen 1997 yılı verilerine göre Adıyaman, Gaziantep'ten sonra bölgede en çok yabancı turist geldiği ildir. İllerdeki en önemli çekim merkezleri ise tarihi ve arkeolojik alanlardır. Yerel el sanatları bakırcılık, keçecilik ile halı ve kilim dokumacılığıdır. 1979'dan sonra yörede halıcılık desteklenmeye başlamıştır (GAP-TETGP,1999:185-199).

GAP-TETGP'e (1999:209) göre 1999 yılında Adıyaman'da turizm ile ilgili faaliyetler İl Turizm Müdürlükleri'nce sürdürülürken, biri Kâhta'da olmak üzere iki ilçede Turizm Danışma Bürosu bulunur. Ki bu birimler personel ve donanım açısından yetersizdir. Aslında 1999'dan bu yana il bazında turizmin yerel örgütlenmesi açısından önemli bir gelişme olmamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlıklarının 2003 yılında birleşmesinden sonra da, turizmle ilgili sorumluk İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce sürdürülmektedir.

GAP-TETGP'in tespitlerine göre 1990'dan önce Adıyaman-Nemrut Dağı'na sürekli ve düzenli yerli turlar düzenlenirken, Körfez Krizi ve bölgedeki terör nedeniyle yabancı ve yerli turlar büyük çapta azalmıştır. Bu durum özellikle 1997'den sonra görece olarak düzeler ve bölge genelinde yerli turist sayısı yeniden artmaya başlar. GAP'taki turizm faaliyetleri Nemrut Dağı, Şanlıurfa ve Harran üçgeninde yoğunlaşmaktadır. Sadece bölgeye düzenlenen yerli turlarda yerel

3 TC Kültür Bakanlığı'nın 1987 yılındaki önerisine koşut, ICOMOS'un ilgili komisyonunca, 448 sayılı Referans numarası ile Dünya Miras Listesine alınması tavsiye edilen Nemrut Dağı Tümülüsü; Dünya Miras Komitesi'nin 20 Ocak 1988'de yapılan 11. oturumunda Dünya Miras Listesi'ne (DMA) alınmıştır

seyahat acenteleri veya rehberlerden hizmet alınırken, yabancı turlarda bu tür yerel hizmet alınmamaktadır. Yerli turlar Ankara, İstanbul gibi büyük kentlerle birlikte Antakya, Adana, Antalya, Sivas, Kayseri gibi farklı illerden de yapılmaktadır. Ayrıca üniversiteler, dernekler, meslek örgütleri, büyük ticari kuruluşların bölgeye turlar düzenledikleri saptanmıştır (GAP-TETGP,1999:213).

GAP Bölgesi'nin turizm açısından sorunlarının irdelendiği GAP-TETGP raporunda; siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlara ek olarak, yöredeki arkeolojik alanların ve tarihi eserlerin tanıtım ve sunumuna yönelik sorunlarla, çevre bilinci ve eğitilmiş işgücü yetersizliği de bölgede turizmin gelişmesini engelleyen faktörler olarak tanımlanmıştır (GAP-TETGP,1999:229-230).

GAP-TETGP'da (1999:231) Güneydoğu Anadolu Projesi'nin sosyal bileşenleri ile birlikte tamamlanmasının öngörüldüğü 2020 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere turizm stratejileri geliştirilir. Bu gelişmeyle bölgedeki istihdamın, dolayısı ile gelir düzeyinin artması beklenmektedir. Bu çerçevede plan, şu temel stratejilere dayanmaktadır:

- Yatırım etaplamasının mekâna göre yapılmaması, tüm bölgede yatırımların ilk etapta başlatılıp, projeler bazında etaplamalara gidilmesi,
- Halkın benimseyebileceği ve istihdam sağlayacak bir turizm biçiminin geliştirmesi, sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla halkın katılımının sağlanması (GAP-TETGP, s:239).

GAP-TETGP bu stratejilere dayanarak; tarihi ve arkeolojik eserlerin ziyaretine dayalı kültür turizmine koşut; sağlık, gençlik, eko-turizm, yamaç paraşütü, dağ yürüyüşü (trekking), su sporları, kanoculuk, kuş gözleme ve fuarcılık faaliyetleri gibi turizm çeşitlerini, GAP'ta geliştirilebilecek diğer türler olarak belirler. Bunlara ek olarak planının bir diğer önerisi de, özel konumları nedeniyle birden fazla yerleşim birimine ve bölgeye gelecek turistlere hizmet verebilecek bölge parklarının geliştirilmesidir (GAP-TETGP; s: 247, bkz. Resim 4.2).

GAP-TETGP'nda, Adıyaman'ı etkileyenler kararlar iki grupta tanımlanmıştır. Adıyaman'da merkeze yakın olan doğal ve kültürel değeri yüksek alanlar bütünsellik içinde düşünülerek, bunlar için bir eylem alanı tanımı getirilmiştir. NDMP da bu eylem alanının bir parçasıdır. İl sınırları içinde dağınık şekilde yer alan ve ana güzergâhlara uzak kalan noktalar için ise ayrıntılı kararlar üretilmemiştir. GAP-TETGP kapsamında Adıyaman için üretilen kararlara göre tanımlanan projeler ve bunların etaplanması aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

GAP-TETGP(1999) kapsamında bölgede gecelemei arttırmak için yolların kalitesinin yükseltilmesi önerilerek, aşamalı olarak tur güzergâhlarının

genişletilmesi buna koşt olarak tur operatörleri, bölgeye gelmiş turistler ve bölgeye çekilecek adaylara hitap edecek tanıtım faaliyetlerinin de düzenlenmesi öngörülmektedir. Daha geniş bir kitleye hitap etmek üzere GAP'taki kaynakları tanıtan dokümanlarda Nemrut Tümülüsü'nün bir çekim noktası olarak kullanılmasının yanı sıra, NDMP başta olmak üzere Adıyaman'da ve baraj göllerinde eko turizm ve kanoculuğu özendirilen tanıtımların yapılması da önerilmektedir. Bölge ölçeğinde sürmesi beklenen bu çalışmalara paralel olarak, Nemrut Dağı restorasyon çalışmalarının tamamlanması, yerel festivallere sağlanacak merkezi yardımların yatırımlara yönlendirilmesi de özellikle vurgulanmaktadır (GAP-TETGP, 1999:277).

Aşağıda Tablo 1'de yer alan iş tanımları içinde, Eylül 2008 itibariyle Adıyaman ili sınırları içinde bazı alanlara yol erişiminin sağlanması ya da ve/veya yol kalitesinin yükseltilmesi dışında hemen hemen hiçbir uygulamanın gerçekleştirilemediği söylenebilir. Öte yandan Karakuş Tümülüsü ve Cendere Köprüsü ile ilgili olarak GAP-TETGP kapsamında geliştirilen öneriler NDMP-UDGP'nda olmadığı için, uygulanamaz kararlara dönüşmüşlerdir. Nemrut'un restorasyonu ile ilgili çalışmalar planın öngördüğü 2001-2005 döneminde tamamlanamamış; bu çalışmalara ancak *Kömmagene Nemrut Koruma Geliştirme Programı*'nın (NKGP) tanımlanıp, Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) ile ODTÜ arasında bir protokol imzalanmasından sonra 15 Ağustos 2006 tarihi itibariyle başlanabilmiştir. Dolayısı ile uygulama açısından GAP-TETGP'de tanımlanan eylem planının, en az 5 yıl gerisinde bulunduğu ifade edilebilir.

Tablo 1: GAP-TETGP- Uygulama Aşamaları ve Takvimi: Adıyaman (GAP-TETGP,1999:287-292).

2001 Yılına Kadar Yapılacak Acil Uygulamalar			
İLLER	PROJE ADI	İŞ TANIMI	SORUMLU KURULUŞ
Adıyaman	Kâhta	Atatürk Barajı Kıyısı Düzenlemesi 1/25.000 Çevre Düzeni Planı Yapımı ve Turizm Merkezi İlan Edilmesi	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Nemrut Millî Parkı	1/25.000 Çevre Düzeni Planı Yapımı	Orman Bakanlığı Millî Parklar Gn. Md.
Adıyaman	Cendere Köprüsü	Tüm Çevresinin 1/1000 Hâlihazır Haritasının Alımı	Turizm Bakanlığı
Tüm İller (Şanlıurfa ve Şırnak Dışında)		Kültür Rekreasyon ve Turizm Geliştirme Vakıflarının Kurulması	Valilikler GAP İdaresi
2001-2005 Yılları Arasında Yapılacak Uygulamalar			
Adıyaman	Sofraz Tümülüsü	Yolunun Düzenlenmesi	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Turuş Ark. Alanı	Yolunun Asfaltlanması	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Palanlı Vadisi	Bölge Parkının Planlanması	GAP İdaresi
Adıyaman	Palanlı Vadisi – Pirin Antik Kenti	Bu Parkurda Yamaç Paraşütü İşletmesinin Kurulması	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Pirin Antik Kenti	Çevre Düzenlemesi, Yol ve Otopark Yapımı	Vakıf
Adıyaman	Kâhta – Atatürk Barajı	1/1000 Hâlihazır Harita Alımı İmar yapılması Yapımı, Alt Yapı Getirilmesi	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Cendere Köprüsü	Köprü Mimari Tarzına Uygun 3 Adet Günöbirlik Tesis, Yürüyüş Parkuru ve Otopark Projelerinin yapılması	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Cendere Köprüsü	Proje Uygulamasının yapılması	Özel İdare / Vakıf
Adıyaman	Karakuş Tümülüsü	Tanıtım Merkezi (Günöbirlik Tesis, Video Gösterimi) WC, Otopark Yapımı	Vakıf
Adıyaman	Eski Kâhta	Yeni Kale'nin Restorasyonu ve Çevre Düzenlemesi	Kültür Bakanlığı
Adıyaman	Eski Kâhta	Vadide Trekking Parkuru Geliştirilmesi	Orman Bakanlığı
Adıyaman	Kocahisar	Pansiyonculuğun Geliştirilmesi	Turizm Bakanlığı
Adıyaman	Arsameia	Kazı ve Çevre Düzenlemesinin Yapımı	Kültür Bakanlığı
Adıyaman	Nemrut Dağı	Kazı Ve Restorasyon Çalışmaları	Kültür Bakanlığı
Adıyaman	Atatürk Barajı	Rekreasyon Alanının Planlanması (1/1000)	GAP İdaresi
2005-2010 Yılları Arasında Yapılacak Uygulamalar (Raporda bu bölümde Adıyaman bulunmamaktadır)			
2010-2020 Yılları Arasında Yapılacak Uygulamalar			
Adıyaman	Eski Besni	Kazı Çalışmaları ve Çevre Düzenlemesinin Yapılması	Kültür Bakanlığı
Adıyaman	Zey Mağaraları	Düzenlemelerinin Yapılması	Vakıf
Adıyaman	Gerger Kalesi	Yaya ve Trafik Ulaşımının sağlanması	Valilik

GAP-TETGP’da 1997-2020 yılları arasında GAP’a gelen turist sayısının düzgün doğrusal olarak arttığı varsayılarak; 2000, 2005 ve 2010 yılı geceleme tahminleri ise sırasıyla 1.643.157, 2.482.797, 3.322.438 olarak hesaplanmış; Türkiye’nin batı kıyılarına gelen yabancı turistlerin sübvansiyonlarla ve düşük tur fiyatları ile bölgeye getirilmesi halinde, 2020 sonuna kadar GAP’a gelecek yabancı turist geceleme sayısının artırılması öngörülmüştür.

Plan ayrıca halen daha çok Şanlıurfa ve Adıyaman’ı ziyaret eden ve bölgede en çok iki gece kalan turistlerin Fırat’ın doğusundaki geliştirilecek kaynaklarla, bölgede 4 gün kalmalarını da hedeflemektedir. Bu hedeflerin gerçekleşmesi halinde bölgede yıllık geceleme sayısının 2020 yılında 5.000.720 (gece/kişi) olacağı tahmin edilmektedir (GAP-TETGP, Tablo: 54). Plan iller bazından turist sayısı ile ilgili bir sayı belirlememiş olmakla birlikte; GAP’a gelen/gelecek turistlerin en az % 30’unun Nemrut’a gelmesi halinde aşağıdaki tablo (Tablo 2) karşımıza çıkar. GAP-TETGP’in 2000 ve 2005 yılına ilişkin turist sayısı tahminlerinin neredeyse 20 kat gerisinde olduğumuzu söylemek mümkündür.

Tablo 2: GAP-TETGP- Uygulama Aşamaları ve Takvimi: Adıyaman (GAP-TETGP,1999, Tablo: 54).

	GAP-TETGP’in turist tahminleri	%30’un Nemrut’a gelmesi halinde öngörülen turist sayısı	Gerçekleşen:
2000	1.643.157	492.947	38.045
2005	2.482.797	744.839	35.919
2010	3.322.438	996.731	-
2020	5.000.720	1.500.216	-

GAP-TETGP planlama dönemi sonu olan 2020 yılında bölge bütününde yaklaşık 20.000 yatağın yer almasını planlayarak; gelişen turizm faaliyetleri ile toplam yatak kapasitesinin % 50’si kadar (her iki yatak için bir kişi) bir istihdam artışı öngörmüştür. Bu değere dolaylı istihdam dâhil olmadığı için, planın uygulanması sonunda yapılacak turizm yatırımları ile yaklaşık 10.000 kişi için istihdam olanağı sağlaması hedeflenmiştir (GAP-TETGP,1999:278).

GAP-TETGP da yapılan tespitler ve tanımlanan hedeflere göre, Adıyaman’da 1997 yılında 638 olan turistik yatak kapasitesinin, 2020 yılında 2000’e ulaşmasını önerilmektedir. Bu kapasitenin il içindeki dağılımı ise aşağıda Tablo 3’de verilmiştir. 2008 yılı itibariyle Adıyaman Merkez’deki yatak kapasitesi 547, Besni’de 68, Gölbaşı’nda 42 olmak üzere toplam 707 iken, Kahta’da 548’dir. Dolayısı ile GAP-

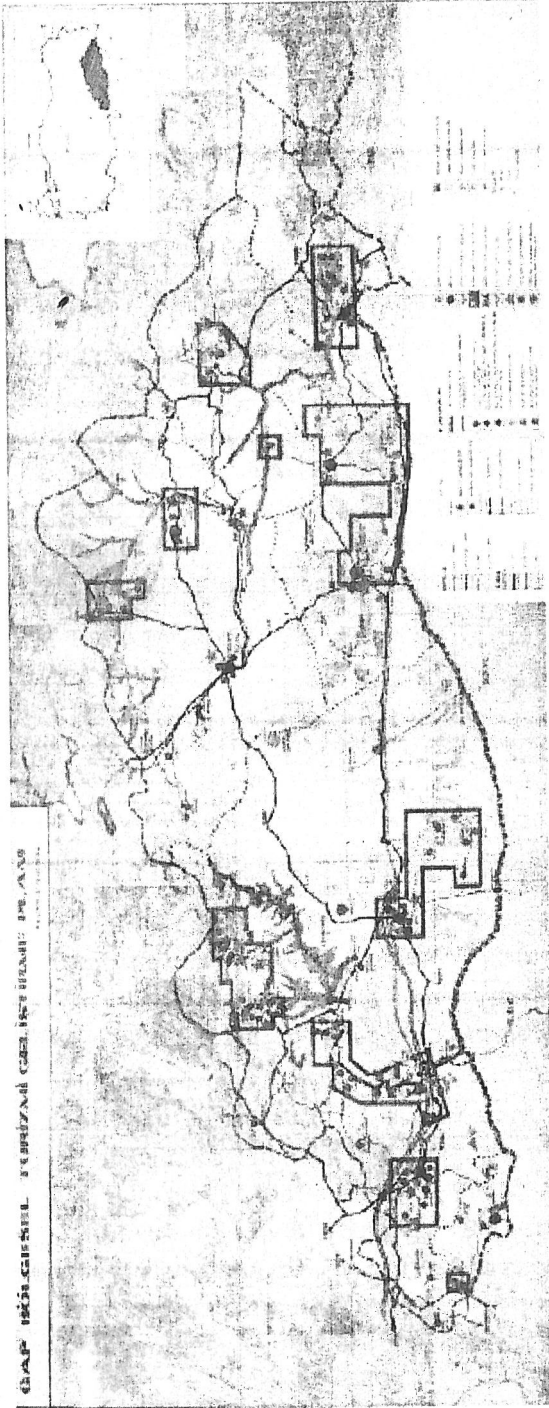
TETGP'e göre devlet eliyle yapılması öngörülen yatırımlar açısından 5 yıllık bir gecikme söz konusu iken, özel sektör eliyle gerçekleştirilen işletmeler sayesinde yatak sayısının 1999'a göre il genelinde 700'den 1255'e çıktığı söylenebilir.

Tablo 3: GAP-TETGP'de (1999) Adıyaman İli için Önerilen Yatak Sayısına İlişkin Mevcut Durum*:

			2020 için önerilen	2008 itibarıyla gerçekleşen
			1000	707
ADİYAMAN Merkez ile birlikte Besni ve Gölbasi ilçelerindeki yatak sayısı da dahildir	1999 verileri	400		
	Eklenmesi önerilen	600		
	Mevcut 2008	707		
KAHTA			750	548
	1999 verileri	300		
	Eklenmesi önerilen	450		
	Mevcut 2008	548		
NDMP (Çadırla konaklama)	1999 verileri	-	250	-
	Eklenmesi önerilen	250		
	Mevcut 2008	-		
GENEL TOPLAM			2000	1255

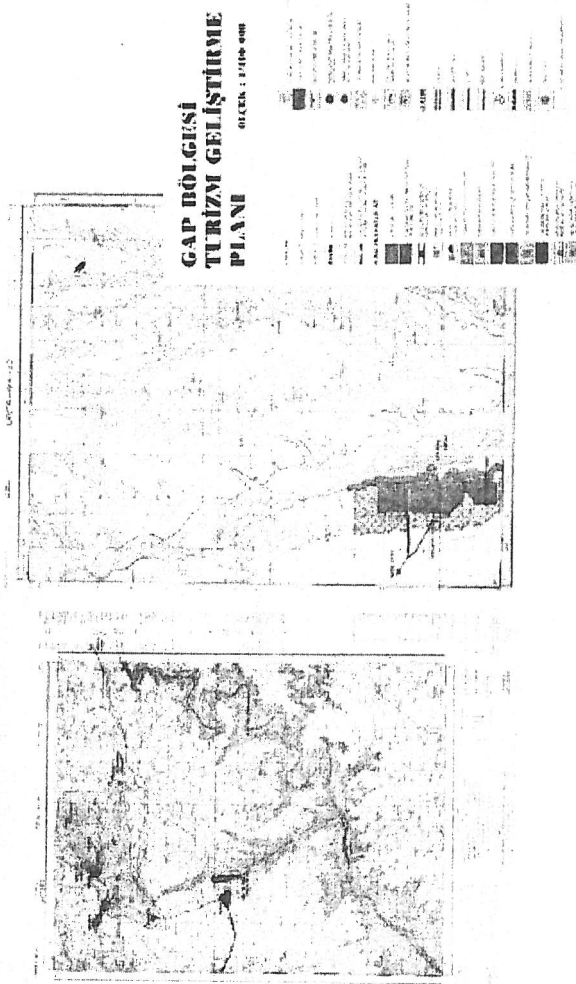
* Adıyaman ili ve ilçelerindeki yatak kapasitesine ilişkin 2008 yılı verileri Adıyaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden temin edilmiştir.

GAP-TETGP'in 2020 yılı için önerdiği 2000 yatak sayısına erişilmesi için 745 adet daha ek kapasite yaratılması gereklidir. Toplam 9 yıl içinde özel sektör tarafından yapılan yatırımlar gözetildiğinde, önümüzdeki 12 yıllık dönemde bu kapasiteye kolaylıkla erişileceği gözükmektedir. 2008 verilerine göre toplam 1255 olan yatak kapasitesinin sadece 608 tanesi KTB'ndan belge almış işletmeler olup, diğerleri Belediyelerce belgelendirilmiş otellerdir. Yani bu rakamlar sadece işletmelerin nicel nitelikleri ile ilgili bilgi vermekte olup, işletmelerin nitel özelliklerine ilişkin bilgi içermez. Dolayısı ile 2008 yılında Adıyaman genelinde 1255'e ulaşan yatak sayısının en az yarısının, istenen standartlara uygun olmadığı düşünüldüğünde, mevcut tablonun istenen düzeyde olduğu yargısına ulaşmak da zordur.

Bu durumun farkında olmak kaydıyla, GAP-TETGP'in öngörülerinde sadece yatak kapasitesi açısından bir gelişme olduğu söylenebilir. Bu sürecin daha da hızlandırılması için, GAP-TETGP'in Kâhta ilçesinde, Atatürk Barajı kıyısında önerdiği turizm alanına ilişkin 1/1000 Hâlihazır Harita Alımı, İmar yapılması Yapımı ve Alt Yapı Getirilmesi'ne ilişkin önerilerin hızla Adıyaman Valiliği İl Özel İdaresi'nce gerçekleştirilmesinde büyük yarar vardır. Öte yandan var olan işletmelerin standartlarının yükseltilmesi de önemle üzerinde durulması gerekli bir başka konudur.

Resim 1. GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, Ölçek 1/300.000 (1999), Kaynak: KTB.

Resim 2:

a (sol) GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı: Nemrut Dağı Milli Parkı ve yakın çevresi, Ölçek 1/100.000;

b (orta) GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı: Kâhta Turizm Geliştirme Planı Ölçek 1/25.000,

c (sağ) GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı: Nemrut Dağı Milli Parkı ve yakın çevresi, Ölçek 1/100.000 plan lejantı (1999), Kaynak: KTB.

GAP BÖLGESİ TURİZM GELİŞTİRME PLANI

ÖLÇEK: 1/25.000

SİMGELER	
1	YEREL YOL
2	İL YOLU
3	ULUSAL YOL
4	ULUSLARARASI YOL
5	YEREL YOL
6	İL YOLU
7	ULUSAL YOL
8	ULUSLARARASI YOL
9	YEREL YOL
10	İL YOLU
11	ULUSAL YOL
12	ULUSLARARASI YOL
13	YEREL YOL
14	İL YOLU
15	ULUSAL YOL
16	ULUSLARARASI YOL
17	YEREL YOL
18	İL YOLU
19	ULUSAL YOL
20	ULUSLARARASI YOL
21	YEREL YOL
22	İL YOLU
23	ULUSAL YOL
24	ULUSLARARASI YOL
25	YEREL YOL
26	İL YOLU
27	ULUSAL YOL
28	ULUSLARARASI YOL
29	YEREL YOL
30	İL YOLU
31	ULUSAL YOL
32	ULUSLARARASI YOL
33	YEREL YOL
34	İL YOLU
35	ULUSAL YOL
36	ULUSLARARASI YOL
37	YEREL YOL
38	İL YOLU
39	ULUSAL YOL
40	ULUSLARARASI YOL
41	YEREL YOL
42	İL YOLU
43	ULUSAL YOL
44	ULUSLARARASI YOL
45	YEREL YOL
46	İL YOLU
47	ULUSAL YOL
48	ULUSLARARASI YOL
49	YEREL YOL
50	İL YOLU
51	ULUSAL YOL
52	ULUSLARARASI YOL
53	YEREL YOL
54	İL YOLU
55	ULUSAL YOL
56	ULUSLARARASI YOL
57	YEREL YOL
58	İL YOLU
59	ULUSAL YOL
60	ULUSLARARASI YOL
61	YEREL YOL
62	İL YOLU
63	ULUSAL YOL
64	ULUSLARARASI YOL
65	YEREL YOL
66	İL YOLU
67	ULUSAL YOL
68	ULUSLARARASI YOL
69	YEREL YOL
70	İL YOLU
71	ULUSAL YOL
72	ULUSLARARASI YOL
73	YEREL YOL
74	İL YOLU
75	ULUSAL YOL
76	ULUSLARARASI YOL
77	YEREL YOL
78	İL YOLU
79	ULUSAL YOL
80	ULUSLARARASI YOL
81	YEREL YOL
82	İL YOLU
83	ULUSAL YOL
84	ULUSLARARASI YOL
85	YEREL YOL
86	İL YOLU
87	ULUSAL YOL
88	ULUSLARARASI YOL
89	YEREL YOL
90	İL YOLU
91	ULUSAL YOL
92	ULUSLARARASI YOL
93	YEREL YOL
94	İL YOLU
95	ULUSAL YOL
96	ULUSLARARASI YOL
97	YEREL YOL
98	İL YOLU
99	ULUSAL YOL
100	ULUSLARARASI YOL

Resim 3. GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı: Nemrut Dağı Milli Parkı ve plan lejanti, Ölçek: 1/25.000, (1999),
Kaynak: KTB

GAP-TETGP'nin öngörülerini ile KNKGP ve özelde Nemrut'un korunmasına yönelik projelendirme çalışmaları örtüşmektedir. Nemrut Dağı Tümülsü'nün koruma ve sunumu ile var olan kullanımlar ve yönetim yapısına ilişkin sorunlar ve bunların çözümlerine yönelik öneriler bu sempozyum kapsamında sunulan diğer bildirimlerde ayrıntılı olarak aktarılmıştır (Şahin Güçhan, 2008, a,b,c). Konuya turizm açısından bakıldığında ise özellikle Nemrut'a gelen turistlerin sayısı ve alana giriş ücretleri ile ilgili olarak bazı sorunlar ve olası risklerden de söz edilmelidir.

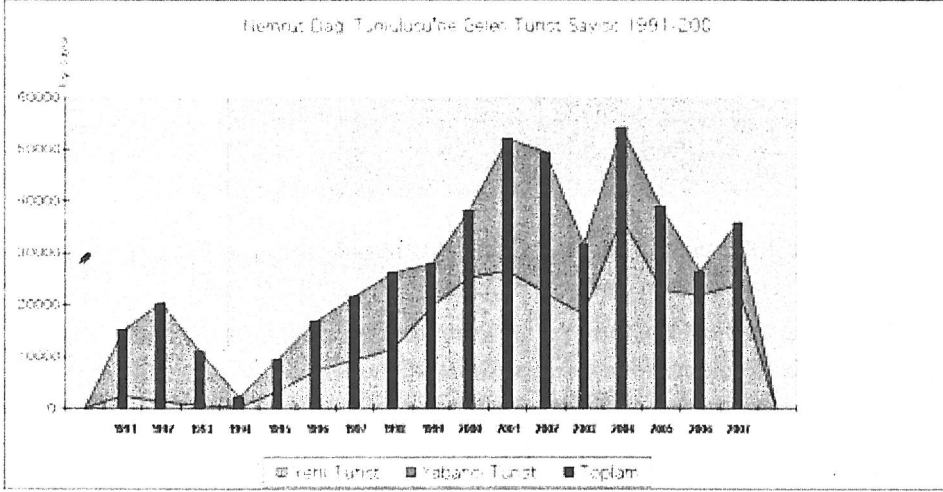
Bİlindiği gibi Nemrut'a gelen ziyaretçilerin %99'ü Adıyaman, %1'i ise Malatya üzerinden gelerek, alana ulaşırlar. KNKGP-ÇDAP kapsamında 1991-2005 yılları arasındaki döneme ilişkin, NDMP'nden sorumlu olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü'nden, 2006-2008 yıllarına ilişkin ise Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden temin edilen kayıtlara göre; alana gelen turist sayısı son 16 yıl içinde 15.224'den 35.919'e ulaşmış, iki kattan fazla artmıştır (Tablo 5). İl genelinde ise bu sayının 2007 yılında 116.491; 2008'in ilk 7 ayında ise 82.000'e ulaştığı ifade edilmektedir (bkz: www.sanalgundem ve www.tatil). NDMP özelinde ziyaretçi sayısı 2004 yılında 54.165 ile son 16 yılda en yüksek değere ulaşmıştır. 1995'e kadar alan gelen yabancı turist sayısı oranı daha yüksek iken, bu tarihten sonra yerli turist oranında ciddi bir artış olmuştur. Son yıllarda yerli turistler alana gelenlerin %60'ını oluşturmaktadırlar. Tablo 4 ve 5'de derlenen ziyaretçi sayısına ilişkin kayıtlar, toplam sayıyı vermekle birlikte; alana gelen turistlere ilişkin daha ayrıntılı veriler (alan geliş dönemleri, saatleri ve zamanı: gün doğuşu-batışı, alanda kalış süresi, vb gibi) maalesef yoktur. Bu verilerle Nemrut Dağı Tümülsü'ndeki turist yoğunluğunu, profilini ve tercihleri ile ilgili kesin değerlendirmeler yapılması pek de mümkün değildir.

Tablo 4. Nemrut Dağı'na gelen Turist Sayısı

YIL	Yerli	Yerli %	Yabancı	Yabancı %	Toplam	Toplam %
1991	2.497	16	12.746	84	15.224	100
1992	1.322	7	19.007	93	20.329	100
1993	558	5	10.465	95	11.023	100
1994	245	11	1.989	89	2.234	100
1995	3.391	36	6.150	64	9.541	100
1996	7.218	43	9.644	57	16.862	100
1997	9.275	43	12.345	57	21.620	100
1998	11.459	44	14.692	56	26.151	100
1999	19.575	70	8.412	30	27.987	100
2000	25.262	66	12.783	34	38.045	100
2001	26.562	51	25.461	49	52.023	100
2002	22.003	45	27.351	55	49.354	100
2003	18.117	57	13.583	43	31.700	100
2004	36.690	68	17.475	32	54.165	100
2005	22.970	59	15.948	41	38.918	100
2006	21.972	83	4392	17	26.364	100
2007	23.789	66	12.130	34	35.919	100
2008*	18.317		7115		25432	

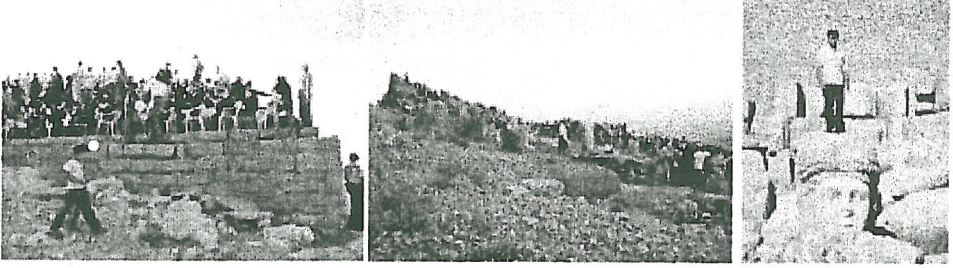
* 2005 yılına kadar olan veriler NDMP yönetiminde, 2006-2007 verileri Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden sağlanmıştır. 2008 yılına ait sadece Haziran ve Temmuz ayı verileri temin edilebilmiştir.

Tablo 5. Nemrut Dağı'na gelen Turist Sayısı: 1991-2007

Bilindiği gibi kültür varlıklarının turizm amaçlı sunumunda, giderek artan turist sayısı bu alanlarda önemli koruma sorunları yaratmaktadır. Nemrut'taki ziyaretçi sayısının ve niteliğinin ayrıntılı olarak bilinmesi, alanda dolaşım düzeninin tanımlanması ve kontrolü için gereklidir. Son 16 yılda Nemrut Dağı'na gelen turist sayısı incelendiğinde, Nemrut Festivali gibi özel günler dışında, alanda ziyaretçi sayısına bağlı bir tehditten henüz söz edilemez. Ancak Nemrut ülkemizdeki diğer ören yerlerinden farklı olarak sezon boyunca gün doğuşu ve gün batışını seyretmeye gelen turistlerin taleplerine uygun olarak günün her saati açık bir alandır. Özellikle gün doğumu ve batımı saatlerinde bir ziyaretçiler bir terasta yoğunlaşmaktadırlar. Bu durum özel önlemler geliştirilmediği sürece, alan için risk oluşturabilecektir.

Nitekim 2006 yılında Nemrut Festivali sırasında alanda yapılan tespitlerde; doğu terasa kurulan geçici sahne platformunda gösteriler gerçekleştirildiği, aynı terasta Sunak platformuna plastik sandalyelerle protokol için düzenleme yapıldığı ve ziyaretçilerin alanın her tarafına dağıldığı gözlenmiştir (Resim 4). Bu festivalde performans sırasında her iki terasta bulunan sayı ziyaretçi sayısının yaklaşık 1950 kişi (150 minibüs x 13 kişi= 1950 kişi) olduğu saptanmıştır. Performans sonunda gün batımı sırasında ise alanda bulunan tüm turistler batı terasa toplanmış ve daha küçük olan bu terasın taşıyabileceğinden fazla insanla dolduğu tespit edilmiştir.

Resim 4: 2006 yılında Nemrut Festivali sırasında Doğu (sol) ve Batı Terasta (orta ve sağ) ziyaretçilerin alandaki dağılımı, ODTÜ-KNKG, 2006.

Kuşkusuz Nemrut'un tanıtımı ve yörede farkındalığın artırılması açısından Nemrut Festivali çok önemlidir. Ancak daha 2000 yılında Dünya Anıtlar Fonu'nun (World Monuments Fund: WMF) "Tehlike Altındaki 100 Alan" listesinde yer alan Nemrut, bu sayıda ziyaretçiyi kaldıracak nitelikte de değildir (http://www.nemrud.nl/en/nw_tekst1.asp). Dolayısı ile olası riskler gözetilerek, Nemrut'ta yapılacak mekânsal düzenlemede festivale ilgili gereksinimlerin çözülmesi gereği ortaya çıkmış ve ÇDAP kapsamında bu amaca uygun bir yer tasarlanmıştır (Şahin Güçhan, 2008b). Ancak Nemrut'ta gündoğumu ve günbatımına yönelik özel gezi saatleri düşünülerek, yoğun turist sayısının eserlere zarar vermesini önlemek üzere ziyaretçi sayısının kontrol edilmesi de gereklidir.

Nemrut Dağı Tümülüsü'nün ve NDMP'ndeki değişen yasal statülere bağlı olarak farklı merkezi ve yerel otoritelerin yönetiminde olduğu ve bu durumun her ölçekte sorun yarattığı konusuna bu sempozyumda sunulan "Nemrut Dağı Tümülüsü Çevre Düzenleme Projesi" başlıklı bildiriye ayrıntılı olarak değinilmiş, benzer şekilde bu sorunların çözümü için Hizmet Evi ile birlikte geliştirilen yönetim modeli de "Nemrut Dağı Tümülüsü'nün çağdaş sunumu ve yönetimi için bir tasarı: Adıyaman Hizmet Evi" başlıklı bildiriye aktarılmıştı (Şahin Güçhan, 2008 b,c). Bu çok parçalı yönetim nedeniyle Nemrut Dağı Tümülüsü ve NDMP'nin girişlerinde Çevre ve Orman Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı adına kesilen biletler nedeniyle sorunlar yaşanmıştır.

2003 yılına kadar, ÇOB'na bağlı olan NDMP girişinde milli park giriş ücreti, KYB'na bağlı olan sit alanına girişinde ise ören yerinin ziyareti için iki ayrı bilet kesilmektedir. Bu duruma ziyaretçilerin tepki göstermesinden sonra; iki bakanlık arasında ortak bilet kesilmesi için bir protokol hazırlanması gündeme gelmiş ve

bu uygulama yapılana kadar sit alanı girişte ücret alınmamasına karar verilmiştir. Uygulama halen bu şekilde devam etmekte olup Nemrut Dağı Milli Parkı'na giriş yapılan üç adet Giriş kontrol noktasında bilet kesim işlemi yapılmaktadır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce Adıyaman, NDMP için belirlenen ve müstecir tarafından tahsil edilen 2007 yılına giriş ücretleri aşağıda Tablo 6'de verilmiştir.⁴

Tablo 6: NEMRUT DAĞI MİLLİ PARKI : 2007 YILI ÜCRETLERİ ⁴			
GİRİŞ ÜCRETLERİ	Şahıs	Yabancı	-
		Günlük	4.50
	Vasıta (Sürücü dâhil)	Motosiklet	9.00
		Otomobil-Jeep	13.50
		Küçük Minibüs	45.00
		Büyük Minibüs	63.00
		Otobüs	-
		Kılavuz Ücreti	-
GECELEME ÜCRETLERİ	Çadır ve Karavanlı konaklama	Çadır Yeri	1.00
		Karavan/ Boş sezon	-
		Karavan Yeri, YTL/gün	10.00
		Motorlu Karavan Yeri, YTL/gün	10.00
	Bungalovlu konaklama	Misafirhane/Sos. Tesis	-
		8 Yatak	-
		6 Yatak	-
		5 Yatak	-
		4 Yatak	-
		3 Yatak	-
		2 Yatak	-
	Elektrik, Su	Çadır, YTL/gün	-
		Elektrik-Su/Özel	-
		Karavan YTL/gün	-
Buzdolabı/Müşterek		-	
Kullanma Tesisleri		-	
LPG, Gaz YTL/gün		-	
Otopark Kullanım YTL/gün		-	

Bu tablodan ayrı olarak, yapılan genel bir düzenleme ile harp malulleri,

4 Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar, Tabiat Koruma Alanları, Tabiat Parklarına ait 2007 Yılı Ücret Tarifesi'nin Adıyaman'la ilgili bölümünden alınarak düzenlenmiştir.

gaziler, özürllüer, ÇOB personeli, ÇOB emekli personeli ve aileleri, şehit eşlerinin aileleri, önceden izin alınmak kaydıyla ilköğretim öğrencileri ve öğretmenleri gibi, 7 yaşından küçük çocuklar, görevli basın kartı sahipleri, önceden izin alınmak kaydı ile ulusal ve uluslararası spor müsabakalarında sporcu ve yöneticilerine ücret muafiyeti getirilmiştir.

Tablo 6'da da görüldüğü üzere, NDMP'nda yerli / yabancı tüm ziyaretçilerden Milli Park girişinde eşit ücret alınmaktadır. Bu durum, Türkiye'deki asgari ücretin örneğin Avrupa'daki asgari ücretin ¼'ü düzeyinde olduğu düşünöldüğünde, yerli turistler aleyhine bir durum olarak gözükmetedir. ÇOB, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce 2007 yılında Türkiye genelindeki tüm Milli Parklarda uyguladığı Giriş Ücret Tarifesi incelendiğinde, bu uygulamanın ÇOB'na bağılı tüm Milli Parklar ve Koruma alanları için parklar için de geçerli olduğu görölür.

NDMP girişindeki ücretlendirmeye koşut, milli park içindeki ikamet eden köylerde yaşıyan halkın da park girişlerinde sorunlar yaşadığı sıklıkla ifade edilmektedir. Dolayısı ile NDMP'na ve sit alanlarına girişin ücretlendirilmesi ve bununla ilgili sürecin sağlıklı biçimde çözümlü ziyaretçi yönetiminin önemli parametrelerinden biridir. Bu sorunlar çözmek için benzer örneklerle bir karşılaştırma yapmak ve uluslararası normlardan yararlanmak gerekir.

II. Dünyada arkeolojik alanlarla ziyaretçi yönetimi ve Nemrut:

Kültür varlıklarının turizm amaçlı sunumunda, giderek artan turist sayısının bu alanlarda önemli koruma sorunları yarattığı bilinmektedir. Bu durum özellikle kültürel miras alanlarının daha da kırılgan hale gelmesine neden olmaktadır.

Bu sorundan hareketle, ziyaretçi sayısının çok arttığı alanlarda turist sayısının nasıl kontrol edilebileceği, yönetimi ve taşıma kapasitesinin belirlenmesi konusunda bazı çalışmalar yapılmış ve yönetim modelleri geliştirilmiştir (Cole, 2004; Masters ve Barrow, 2004; Mourato vd. 2004; Farrell ve Marion, 2002; McCool ve Lime, 2001; Lindberg ve Mc Cool, 1998, Comer, 2007). Çoğunluğu korunması gerekli doğal çevrelerle ilgili olan bu çalışmaların hemen hepsi, alanın kendi özgün koşullarına bağılı olarak tanımlar içermekte olup, yaygın biçimde kabul görmüş modeller önermezler. Ancak önerilen modeller, her alanın kendi koşulları, korunmuşluk düzeyi, riskler gibi faklı özelliklere bağılı olarak ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesini yaygın olarak benimsemektedirler. Her alanın kendi niteliklerine bağılı olarak farklılaşmakla birlikte taşıma kapasitesinin belirlenmesinde ve yönetiminde alanın:

- Kültürel ve ekolojik özellikleri
- Fiziksel özellikleri,

- Alt yapı ve hizmet sunma kapasitesi,
- Sosyal özelliklerin gözetilmesi

ve bunlara göre alana özel koşulların tanımlanması bir ön koşuldur. Bu çerçevede bakıldığında bir alanın taşıma kapasitesi öncelikle, alanın kaynak değerlerinin korunması için kullanıcı / ziyaretçi kullanımlarının tür ve düzeyinin belirlenmesine bağlıdır. Dolayısı ile taşıma kapasitesi, sadece ziyaretçi sayısının sınırlandırılması ile belirlenemeyeceği gibi, tekil sınırlamalarla kontrol altına alınması da pratikte genellikle mümkün değildir. Tersine, alanın kaynak değerinin korunması, kullanıcılara ilişkin fiziksel ve sosyal koşulların oluşturulması ve bunların sürekliliğinin sağlanması ve yönetimi gereklidir.

Bu çerçevede taşıma kapasitesinin belirlenmesi için, her alan bazında söz sahibi olan farklı tarafların (yetkili kurumlar ve diğer paydaşlar) ön koşulları tanımlaması ve bu koşullar üzerinde uzlaşması gereklidir. Kuşkusuz bu tanımlar zamana ve alanın korunmuşluk düzeyine ve artan kullanıcı / ziyaretçi sayısı ve düzenine göre zaman içinde izlenmeli ve geliştirilmelidir. Doğal ya da kültürel değerleri nedeni ile koruma altına alınana alanlarda ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesine yönelik çalışmalar değerlendirildiğinde, alanın kaynak değerine bağlı olarak şu temel koşulların tanımlanması beklenmektedir (http://welcome.warnercncr.colostate.edu/class_info/rr431/CCoverheadscolor.doc):

- Alanın ziyareti sırasında kabul edilebilir etkiler nelerdir?
- Alanın ziyareti için aranan /istenilen ön koşullar nelerdir?
- Alanı kullanacak / ziyaret edecek grupları kimlerdir ve alanı ne zaman ziyaret edebilirler?
- Alanı eş zamanlı olarak ziyaret edebilecek en uygun ziyaretçi /kullanıcı sayısı nedir?
- Sosyal ve fiziksel koşullara bağlı olarak alandaki kullanım biçim ve seviyeleri nelerdir?
- Alan için yoğun kullanım nedir ve nasıl kontrol edilecektir?

Bu koşulların tanımlanması sürecinde kullanılacak, temel üst çerçeve belgesi ise ICOMOS Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'dür⁵. Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'nde bu konu ile ilgili olarak şu genel prensipler belirlenmiştir:

5 UNESCO'nun yan kuruluşu olan ICOMOS'un (Anıtlar ve Sitler Uluslararası Konseyi) Meksika'da yapılan 12. Genel Kurulu'nda Ekim 1999'da kabul edilen "Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Miras Açısından Önem Taşıyan Yerlerde Turizmin Yönetimi (1999). Kaynak: www.festtravel.com/UserFiles/File/uktt.doc.

“Madde 2.6.

Yönetim planları, miras yerlerini artan turizm için tanıtmadan veya geliştirmeden önce, kaynağın doğal ve kültürel kıymetini değerlendirmelidir. Bunlar daha sonra, özellikle gelen ziyaretçi rakamlarının mekânın fiziki özelliklerine, bütünlüğüne, ekolojisine ve biyolojik çeşitliliğine nasıl bir etki yaratacağı bakımından ve iç erişim, ulaşım sistemleri ve ev sahibi toplumun sosyal, iktisadi, kültürel sağlığı açısından kabul edilebilecek uygun değişim sınırlarını belirlemelidir. Muhtemel değişim oranının kabul edilemeyecek bir seviyede olması durumunda, gelişim teklifi değiştirilmelidir.

Madde 3.2.

Eğer isterlerse, ziyaretçiler, miras yerini kendi belirledikleri hızda görebilmelidirler. Belirli dolaşım güzergâhları, mekânın bütünlüğüne ve fiziksel yapısı ile doğal ve kültürel özelliklerine olan etkiyi asgariye indirebilmek için gerekli olabilir.

Madde 3.4.

Turizm faaliyetleri için planlama, ziyaretçinin ziyaretinden aldığı zevki arttıran ve rahatlığı, güvenliği ve sağlığı için uygun tesisler temin etmeli ancak bunlar önemli nitelikler veya ekolojik özellikleri tersine etkilememelidir.

Madde 6.2.

Miras bakımından önem taşıyan yerler ve birikimler, gelen sayısındaki dalgalandırmaları mümkün olduğu kadar azaltarak ve herhangi bir zamanda aşırı sayıda ziyaretçinin gelmesinden kaçınarak, bunların orijinalliklerini koruyacak ve ziyaretçinin deneyimini genişletecek şekilde tanıtılmalı ve yönetilmelidir.” www.festtravel.com/UserFiles/File/uktt.doc

Bu genel çerçeveden hareket edildiğinde Nemrut Dağı Tümülüsü’ndeki var olan durum şu şekilde tanımlanabilir. Ülkemizdeki Dünya Kültür Miras Listesinde bulunan 9 adet eserden biri olan ve NDMP’nın ana kaynak değerini oluşturan Nemrut Dağı Tümülüsü GAP bölgesindeki en önemli kültür varlıklarından biri olarak, önemli bir turistik çekim merkezidir. Yukarıda aktarılan GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı (1999?) verilerine göre GAP’taki turizmin ana güzergâhlarından biri üzerinde olup, bölgeye gelen turistlerin uğradığı üç önemli alandan biridir. Nemrut’a gelen ziyaretçi sayısı le ilgili veriler değerlendirildiğinde ülkedeki ve bölgedeki istikrarsızlıklara bağlı olarak dalgalanma göstermekle birlikte, ziyaretçi sayısı içinde yerli turist oranının giderek

arttığı, ziyaretçi sayısının ise doğrusal biçimde düzenli olarak arttığı söylenebilir. Tablo 4 ve 5’de sunulan veriler özelinde Nemrut Dağı Tümülsü’nü ziyaret eden turist sayısının en çok olduğu dönemde 55.000’e (2004) yaklaştığı gözlenir. GAP-TETGP’ndaki öngörülerden henüz oldukça uzak olmakla birlikte; yakın erimde, örneğin 2010’da bu sayının en iyi ihtimalle 100.000’e çıkması durumunda şöyle bir tablo oluşacaktır.

Bölgedeki sert iklim koşulları nedeniyle 2200m yükseklikte yer alan Nemrut Dağı Tümülsü’nün ancak Nisan–Ekim ayları arasında, ziyaret edilebildiği; turist yoğunluğunun ise hava sıcaklıklarının daha makul olduğu Haziran ve Eylül aylarında arttığı gözlemlenmektedir.

Bu iki farklı türdeki bilgiye dayanarak Nemrut ziyaretlerinin Tümülsü deki hava koşullarının uygun olduğu en çok 7 aylık sürede gerçekleştiği; dolayısı ile alanın yıl boyunca ancak 210 gün içinde ziyaret edildiği (7ay x30 gün= 210 gün) düşünülebilir. Bu verilerden hareketle bugüne kadar günlük turist sayısının 2004 yılında ortalama 262 (2004) veya 2010 yılında ise 476 (2007) kişi olabileceği (2004 yılında: 55.000 kişi /210 gün; 2010 yılında 100.000 kişi /210 gün) kabaca hesaplanabilir.

Bu sayının gün doğuşundan batımına kadarki yaklaşık 20 saate bölündüğünü düşünülürse, her saatte Nemrut’ta bulunan kişi sayısının: (2004 yılında: $262/20=2.62$; 2010 yılında: $367/20=23,8$) 3 ila 24 kişi arasında değişmektedir. Yukarıdaki hesaplama günlük toplam 262 ve/veya maksimum 367 kişi varsayılan ziyaretçi sayısının NDMP içindeki Arsemia, Yeni Kale, Karakuş Tümülsü, Cendere köprüsü gibi diğer eser ve alanlara dağılmış olsa bile; ziyaretçilerin büyük kısmının Nemrut’ta daha uzun süre kaldıkları, özellikle sabah ve akşam saatlerinde burada olmayı tercih ettikleri ve bu nedenle günlük ziyaretçi sayısının en az yarısının sabah ve akşam saatlerinde Nemrut Tümülsüsünde eşzamanlı olarak bulunduğu varsayılsa bile, Nemrut’taki maksimum turist sayısının ($262/2=131$ veya $367/2=183,5$) 131 veya 184 kişi civarında olduğu düşünülebilir.

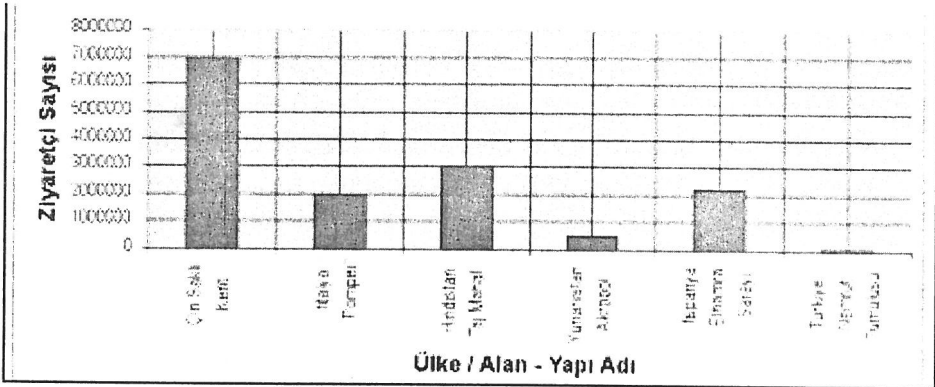
2004 yılında en çok 55.000 olarak gerçekleşen, 2010 yılında 100.000 olacağı varsayılan Nemrut’taki turist sayısı dünyanın başka çok önemli kültür varlıklarının yıllık ziyaretçi sayıları ile karşılaştırıldığında (Tablo 7 ve 8), Nemrut için henüz yoğun ziyarete bağlı ciddi bir tehdit söz etmek pek gerçekçi olmayacaktır.

7. Dünyadaki bazı önemli kültür varlıklarının yıllık ziyaretçi sayısı

(Kaynak: "Culture in New Tourism Trends", ROMIT Project, Italy 2004
<http://www.romit.org/en/home.html>)

Ülke	Yer	Ziyaretçi Sayısı
Çin	Saklı Kent	7.000.000
İtalya	Pompei	2.000.000
Hindistan	Taj Mahal	3.000.000
Yunanistan	Akropol	500.000
İspanya	Elhamra Sarayı	2.200.000
Türkiye	Nemrut	55.000

Tablo 8. Dünyadaki bazı önemli kültür varlıklarının yıllık ziyaretçi sayısı

Bununla birlikte dünyada en çok ziyaret edilen önemli kültür varlıklarından Nemrut Dağı Tümülüsü'nü ayıran çok önemli bir fark, Nemrut'taki gezi düzenidir. Yukarıda Tablo 7 ve 8'de verilen dünyaca önemli kültür varlıklarında, belli saatlerde ve belli konumlarda odaklanan ziyaretçi yoğunluğundan söz edilemez. Oysa Nemrut'ta, turistler özellikle gün doğuşu ve gün batışı saatlerinde alana gelmeyi tercih etmekte, hatta gezi programları turizm firmalarınca bu şekilde biçimlendirilmektedir. Başka bir deyişle, Tümülüs'ün tamamında eş zamanlı olarak bulunan turist sayısı, gün doğumu ve batımında doğu ya da batı terasta toplanmaktadır. Bu gezi ritüeli bir yandan Nemrut ziyaretini farklı kılarken, bir yandan da belli süreler içinde alanda bulunan tüm ziyaretçilerin bir terasta toplanmalarına neden olmaktadır.

Dolayısıyla ziyaretçilerin bu tercihi, Nemrut Tümülüsü'nün ziyaretçi taşıma kapasitesi tanımlanırken önemli bir belirleyici olacaktır. Alanın taşıma kapasitesi gün/kişi bazında değil; eş zamanlı olarak alanda bulunan kişi sayısının özellikle gün doğuşu ve batışı sırasında tek terasta yoğunlaşacağı düşünülerek belirlenmelidir. Ya da gün içindeki kapasite ile gün doğuşu ve batışı sırasında farklı sınırlamalar getirilmelidir. Bu bilgiler ve değerlendirmeler ışığında, ziyaretçi sayısının alana zarar vermeden dolaşımını sağlamak üzere bazı ek verilerin toplanması ve alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesi gerekir. Bu verilerle ziyaretçilerin:

1. Alana zarar vermelerinin engellenmesi ve kontrolü,
2. Alanı en iyi şekilde algılamaları, hissedebilmeleri ve anlamalarının sağlanması ve
3. Birbirlerini engellemeyecek şekilde alan içinde yönlendirilmeleri amaçlanmalıdır.

Bu verilerle tanımlanacak taşıma kapasitesi ve ziyaretçi sayısı, kuskusuz zamana ve taleplere bağlı olarak değişebileceği gibi, düzenli olarak izlenerek gözden geçirilmeli ve öngörülmeyen yeni sorunlar ortaya çıktığında yeni kısıtlama ve tanımlar geliştirilmelidir. Bu nitelikte bir değerlendirme için 2007 yılı itibariyle kesin veriler olmadığından, kısa ve uzun erimde kullanılmak üzere gerekli bilgiler anketlerle toplanmalıdır. Bu nitelikteki bir anket çalışmasında toplanacak bilginin niteliği ve bilginin nasıl toplanabileceğine ilişkin değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesine koşut, bir başka konu da yukarıda Nemrut'la ilgili olarak ayrıntıları verilen giriş koşullarının ve buna bağlı olarak ücret tarifesinin belirlenmesi sorunudur. Henüz Nemrut Dağı Tümülüsü için bu tür bir tehdit olmamakla birlikte, gittikçe artan turist sayısı nedeniyle ciddi tehdit altında olan eserlerle, arkeolojik alanlarda giriş ücret tarifesinin yüksek tutulmasına yönelik yaklaşımlar bugün halen AB ülkeleri de dâhil pek çok ülkede uygulanmaktadır.

Yılda 2.2 milyon turistin ziyaret ettiği İspanya'daki ElHamra Sarayı, yılda 500.000 turistin geldiği Atina Akropol'ünde giriş ücretleri yüksek tutulmaya çalışılarak yabancılar için ayrı tarifeler de uygulanmaktadır. Yüksek giriş tarifesi ile turist sayısını azaltılmasının amaçlandığı bir başka Dünya Miras Listesinde bulunan eser de Mısır'daki Nefertiti Mezarı'dır. Sadece gelir düzeyi yüksek kişilerin bu tür eserleri görmesine olanak sağlayan bu seçmeci tavır genellikle olumlu bulunmamakta; bunun yerine çift seçenekli, yerli ve yabancı ziyaretçiler için farklı ücret tarifesi uygulamasına yönelik yaklaşımlar giderek daha çok benimsenmektedir. Nemrut gibi Dünya Miras Listesinde bulunan Tac Mahal (Hindistan) ile

Ürdün'deki Petra arkeolojik alanı bu şekilde çifte tarifenin uygulandığı alanlardır (APPEAR, 2004).

Dolayısı ile yerli ve yabancı turistlere farklı tarife uygulanması ile ilgili konu uluslararası düzeyde giderek daha çok savunulmakta ve uygulanmaktadır. Burada temel beklenti özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaratılan kaynakların, kültür mirasının korunması yönünde kullanımının sağlanmasıdır.

Yunanistan gibi AB üyesi bir ülkede bile yerli ve yabancı turistler için farklı ücret tarifesi uygulandığı halde, GSMG düzeyi bu ülkelere göre oldukça düşük olan Türkiye'de de konunun, yerli ziyaretçiler lehine düzenlenmesi ciddi bir seçenek olarak şimdiden düşünülmelidir. Konuyla ilgili yetki tümüyle ÇOB-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nde olmakla birlikte; gelecekte yapılacak düzenlemelerde ve ülkemiz kaynaklarından ülke ve özellikle yöre halkının daha çok yararlanması sağlanması; özellikle GAP içinde GSMG düzeyi en düşük ikinci il olan Adıyaman için çok önemlidir.

III. Sonuç:

Nemrut Dağı Tümülsü'nde ziyaretçi yönetimi başlığı altında yukarıda aktarılan mevcut duruma ilişkin veriler ve benzer sorunlarla ilgili dünyadaki uygulamalar gözetildiğinde; ziyaretçi yönetimi için alanın özelliklerine uygun olarak ziyaretçilerin gereksinimlerinin karşılanması bir ön koşuldur. Bu veriler KNKGP kapsamında hazırlanan Çevre düzenleme Avan Projesi'nde derlenmiş ve sorunların çözümü için gerekli mekânsal kapasite oluşturulmuştur. Benzer şekilde alanın yönetimi ile ilgili konular da Hizmet Evi odaklı bir model içinde çözümlenmeye çalışılmış ve özel işletmeler yoluyla temini öngörülmüştür (Şahin Güçhan, 2008 b,c).

Alandaki ziyaretçi yönetiminin diğer iki parametresi *ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesi* ile *ziyaret ücretleri ve benzeri hizmetlerin ücretlendirilmesi* konusudur.

Ziyaretçi kapasitesinin belirlenmesi için, elimizdeki verilerin yetersizliğinde hareketle bir anket çalışmasının yapılması önerilmiştir. Ancak bu anketin düzenli olarak uygulanıp, alandaki ziyaretçi sayısının tanımlanmasında kullanılmak üzere derlenmesi sürecinde; var olan verilere dayanarak alandaki maksimum ziyaretçi sayısının belirlenmesinin de gerekli olduğu düşünülmektedir. Öte yandan festival gibi belli zaman aralıklarında ciddi yoğunluk artışına neden olan kullanımların alan dışına çıkarılması öngörülmüş ve bu çerçevede Hizmet Evi'nin tamamlanmasından sonra mevcut kafeteryanın bulunduğu alanda bir festival alanı düzenlenmesi yapılmıştır.

Nemrut Dağı Tümülsü'nün dünyadaki ve ülkemizdeki arkeolojik alanlardan

farklı olarak, gün doğumu ve gün batımında daha çok ziyaretçi akınına uğradığı ve yine bu seremoninin parçası olarak neredeyse 24 saat hizmet veren bir alan olduğu tespitinden yola çıkarak ziyaretçi sayısına da sınırlama getirilmiştir. Bu gerekçe ile gün doğuşu ve batışı sırasında, ziyaretçi sayısının tek terastaki maksimum kapasiteye göre belirlenmesi gerektiği düşünülmüş; gün doğuşu ve batışı sırasında Tümü'lüs'teki ziyaretçi sayısının en çok 150, diğer saatlerde ise en çok 250 kişi olarak sınırlandırılması öngörülmüştür. Öte yandan ziyaret süresinin turist grupları için 3 saatle sınırlandırılması, böylece alandan farklı grupların eşit şekilde yararlanmasına olanak tanınması sağlanmıştır.

Bu sınırlamalarla günlük ziyaretçi kapasitesi 1300 kişi⁶, alanın 7 ay açık olduğu varsayılırsa yıllık 273.000 kişi olabileceği saptanmıştır. Ki 2006 yılına kadar yıllık en çok 50.000 turistin ziyaret ettiği Nemrut Dağı Tümü'lüsü için bu sayıya, olasılıkla 2020 yılından önce erişilmesi de pek mümkün gözükmemektedir.

Alana ve NDMP'na giriş ücretlerinin belirlenmesinde ise, ücretlendirmenin yerli ziyaretçiler lehine düzenlenmesi, alandaki tüm hizmetler belirlenecek ücretin NDMP girişlerinde, tek seferde alınacak, günlük akıllı-kombine biletlerle sağlanması önerilmektedir. Bu biletler gerek Nemrut gerekse NDMP içindeki tüm arkeolojik alanlarla; inşa edilecek Hizmet Evlerinde geçerli olacak ve verilecek her türlü bilgilendirme faaliyeti ile Alan Kılavuzluğu ücretlerini de karşılayacak şekilde belirlenmelidir. Ziyaretçiler, alan içinde sadece kişisel tercihlerine göre satın alacakları hizmetler ve mallar (yemek, içecek, hediyelik eşya, katırla tırmanış ücreti vb) için ek ödeme yapacaklardır. Bu hizmetlerin bir kısmı bugün de benzer şekilde ücretlendirilmekle birlikte, önerilen model içinde yer alan ve zorunlu hale getirilen Alan Kılavuzluğu hizmetini burada biraz açıklamakta yarar görülmektedir. NDMP'nda ÇOB'nca henüz herhangi bir kılavuzluk hizmeti verilmediği için, Tablo 6'da da görüleceği üzere Nemrut Dağı Milli Parkı için henüz belirlenmiş bir Kılavuzluk Ücreti yoktur.

ÇOB'nca 2873 sayılı kanunun sonradan düzenlenen 16. Maddesi'ne dayanarak 2006 yılında hazırlanan *Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*'le (RGT: 28.03.2006, RGS: 26122) Milli

6 Gün boyunca 24 saat içinde, gece saatler hariç (22:00-04:00 arası) en çok 18 saat alanda ziyaretçi bulunduğu varsayılırsa her 3 saatlik turla gün içinde 6 kez tur yapılabilceği, bu altı yurun ikisinde (gün doğumu ve batımı seanslarında) 150'şer kişilik grupların olacağı, diğer 4 turda 250'şer kişilik grupların olacağı varsayıldığında $150 \times 2 = 300$; $250 \times 4 = 1000$; toplamda günlük $1000 + 300 = 1300$ ziyaretçi kapasitesi öngörülebilir. Alanın yılda 7 ay açık olduğu düşünülürse ($7 \times 30 = 210$ gün), toplam 210 ziyaret edileceği; günlük 1300 kişiden ($1300 \times 210 = 273.000$) yılda toplam 273.000 kişinin alanı ziyaret etmesi mümkündür. Uzun erimde bu sayının artırılması gerekirse tur süresinin 3 saatten 2 saate indirilmesi düşünülmelidir. Bu durumda günlük kapasite 2550, yıllık kapasite ise 535.500 kişiye kadar çıkarılabilir.

Parklarda görev yapacak Alan Kılavuzları ile ilgili esaslar belirlenmiştir. ÇOB bu yönetmeliğin ilk uygulamasını Gelibolu Milli Parkı'nda gerçekleştirmeye başlamış ve 2006'dan bu yana bu konuda deneyim sahibi olmuştur. Gelibolu örneğinde belli büyüklükteki gruplar için tahsis edilen alan kılavuzlarının daha çok yöredeki öğretmenler ve/veya bu konuya ilgi duyan emekli memurlarca tercih edilen bir meslektir. Benzer bir modelin Nemrut Dağı Tümülsü'nde uygulanması da özellikle çevredeki bu konuda hizmet verecek kişilerin katılımın sağlanması açısından çok önemlidir.

Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e göre Alan Kılavuzlarının görevlerinden biri de ziyaretçi yönetimini sağlamaktır. Ki bu tanım Nemrut Dağı Tümülsü gibi kontrolsüz ziyaretçiler nedeniyle tehdit altında olan bir alan için çok önemlidir. NDMP-UDGP'nda da Nemrut Dağı Tümülsü'nün sadece rehberler eşliğinde gezilebileceği, açık şekilde hükme bağlanmıştır. Alan Kılavuzluğu ile KTB ve/veya ÇOB mevzuatına göre tanımlanan rehberlik hizmetleri arasında farklılık vardır. KTB'nın düzenlediği programlarla sertifika alan Turist Rehberliğinde dil bilme zorunluluğu varken, Alan Kılavuzluğunda ise bu şart geçerli değildir. Nemrut özelinde hizmet verecek yabancı dil bilen Turist Rehberlerinin sayısı artırılana kadar geçecek sürede, Alan Kılavuzluğu sisteminin Nemrut Dağı Tümülsü'nde uygulanması alana turistlerce verilen zararın engellenmesi için kullanılacak en önemli araçtır. Ayrıca bu şekilde yörede insanların özellikle liseyi yeni bitiren gençlerin kazanılması sağlanırsa, yöre halkı için hem önemli bir gelir kaynağı yaratılmış olacak ve hem de *yerel farkındalığın* artırılması sağlanacak, gençler sayesinde yörede daha çok dini nedenlerle hâkim olan Nemrut'la ilgili olumsuz imaj değiştirilebilecektir.

Bu çerçevede NDMP-UDGP'nın belirlediği çerçeveye uyum içinde geliştirilen Çevre Düzenleme Avan Projesi kapsamında önerilen ve Hizmet evi ile ilgili bildiriye ayrıntıları verilen Yönetim Modeli içinde *Alan Kılavuzluğu*, alanın korunması ve ziyaretçi kontrolü için temel araçlardan biri olacaktır (Şahin Güçhan, 2008c). İlgili yönetmelikle tümüyle ÇOB'nca yürütülmesi öngörülen Alan Kılavuzlarının seçimi ve görevlendirilmeleri ile ilgili konularda özellikle Adıyaman'da eğitim amaçlı faaliyet gösteren gönüllü kuruluş ve STK'larla (Besni Eğitim Vakfı, Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası), GAP'ın bölgedeki Ekonomik, Sosyal Kalkınma ve Girişimcilik Grup Müdürlüğü'nden de destek alınarak, bu sürecin daha çok yerel mekanizmalar yoluyla gerçekleştirilmesi de aynı şekilde yerel sahipliliği ve farkındalığı artıracaktır. KNKGP- ODTÜ Koordinatörlüğü de bu konudaki uzman olan ekip üyesi Sn. Sevin Osmay ve Anlı Ataöv'ün önderliğinde bu nitelikteki çalışmalarda ÇOB ve KTB'na her türlü desteği verebilecektir.

KAYNAKLAR

- APPEAR Position Paper (2), 2004.** "How to reconcile archaeological site protection and visitor accessibility?", December 2004, http://www.in-situ.be/A_positionpapers.html.
- COLE, D. N., 2004,** "Monitoring and management of Recreation in protected Areas: the Contributions and limitations of Science, Working papers of the Finnish research Institute 2, http://www.fs.fed.us/rm/pubs_other/rmrs_2004_cole_d001.pdf
- COMER, DOUGLAS C., 2007.** "Pamukkale Carrying Capacity", TMMOB MÝMARLAR ODASI, Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Yeni Tanımlar / Yeni Kavramlar, Yönetim Alanı / Alan Yönetimi / Yönetim Planı Atölye Çalışması, Ankara / Çatalhöyük 27-29 Temmuz 2007.
- FARRELL, T.A., MARION, J.L., 2002.** "Visitor impacts and protected areas management" , Journal of Sustainable Tourism, Vol. 10, No: 1, 2002:31-51.
- GAP-TETGP, 1999.** "GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı ve Raporu", yayınlanmamış plan raporu.
- KÜRKÇÜOĞLU, S. S., 2007.** "Türkiye'de Yüzyılın Fotoğrafçısı Ara Güler ile Urfa, Harran ve Nemrut Üzerine Söyleşi" (<http://www.hezarfen.net/paralax/056sabri.htm>, erişim tarihi: Nisan 2007).
- LINDBERG, K., MC COOL, S. F., (1998).** "A critique of environmental carrying capacity as a of managing the effects of tourism development", *Environmental Conservation* 25 (4): 291–292.
- MASTERS, D., BARROW, G., 2004,** "Sustainable Visitor Management System: A Discussion Paper", <http://www.snh.org.uk/pdfs/strategy/rural/sr-svfr.pdf>
- MCCOOL, S.F., LIME, D.W., (2001).** "Tourism Carrying Capacity: Fantasy or Reality?", Journal of Sustainable Tourism, Vol. 9, No. 5, 2001.
- MOURATO, S., ÖZDEMİROĞLU, E., HETT, T., ATKINSON, G., (2004).** "Pricing Cultural Heritage: A New Approach to Managing Ancient Resources" *World Economics*, Vol. 5, No: 3, July-Sept. 2004:
- NDMP-UDGP, 2002.** "Nemrut Dağı Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı ve Raporu", yayınlanmamış plan raporu.
- ROMIT Project , 2004.** "Culture in New Tourism Trends", ROMIT Project, Italy 2004, <http://www.romit.org/en/home.html>
- ŞAHİN GÜÇHAN, N., 2008a.** "Adıyaman'daki Kültür Varlıklarının Nemrut Dağı Odaklı Değerlendirilmesi: Kommagene Nemrut Koruma Geliştirme Programı (KNKGP)", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim 2008 Adıyaman, yayın aşamasında.
- ŞAHİN GÜÇHAN, N., 2008b.** "Nemrut Dağı Tümülüsü Çevre Düzenleme Avan Projesi", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim 2008 Adıyaman, yayın aşamasında.
- ŞAHİN GÜÇHAN, N., 2008c.** "Nemrut Dağı Tümülüsü'nün Çağdaş Sunumu ve Yönetimi için bir Tasarı: Adıyaman Hizmet Evi", II. Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim 2008 Adıyaman, yayın aşamasında.
- ŞAHİN GÜÇHAN, N., KABASAKAL COUTIGNIES, S., 2007.** "KNKGP- Nemrut Dağı

Tümülüsü ve Anıtları Araştırma Arşiv oluşturma, belgeleme ve 1/200 ölçekli Çevre Düzenleme Avan Projesi Üretimi ve Uygulama Projesi Teknik İhale Dökümanı Hazırlanması Projesi Raporu”, ODTÜ-KNKGP, 704 sayfa, yayınlanmamış rapor.

“UNESCO Dünya Miras İzleme Komitesi Raporu, 2006” Kaynak: <http://whc.unesco.org/archive/periodicreporting/EUR/cycle01/section2/448-summary.pdf>

WEB siteleri:

http://www.sanalgundem.com/tatil_haber_detay.asp?id=206&tatil=Nemrut-turistlerin-gozdesi, erişim tarihi Eylül 2008).

<http://tatil.kerizim.com/nemrut-dagi-na-ziyaretci-akini.html>, erişim tarihi Eylül 2008).

http://welcome.warnercnr.colostate.edu/class_info/rr431/CCoverheadscolor.doc,

Erişim tarihi Ekim 2007.

www.festtravel.com/UserFiles/File/uktt.doc

http://www.photoatlas.com/photo/spain_granada-alhambra.jpg

http://costablog.com/wp-content/uploads/2007/04/granada_alhambra.jpg

<http://www.limoitalyrooms.it/public/tours/pompei.gif>

<http://home.pacbell.net/eevans2/China/P1010329%20Forbidden%20City.html>

<http://www.masaustu-resimleri.com/d/3388-1/Taj+Mahal+Resimleri.jpg>

*"Hüner bir şehri bünyad itmekdür
Reaya kalbin abad itmekdür"*

Fatih Sultan Mehmet

"Şehirler, ona gönül verenlerce değer kazanır. Kentler, âşıklarının kalbine girince sevilmenin hazzına erer. Seven sevdiğine ayırdığı zaman içinde bir 'hoş sada' bırakmak için gayret sarfeder, sevgilisinin muhteşemliğini farkeder. Aşıkın maşuka müştak olmasının tecellileri eserinde gizlidir. Eserinin güzelliği sevginin cisimleşmiş halini sergiler gözlere..."

